

Voda je živel, ktorý nepozná zľutovanie

Informácia o stave protipovodňovej ochrany, vrátane POVAPSYS

Povodne sú súčasťou kolobehu vody v prírode a vyskytovali sa už milióny rokov predtým, ako sa vyvinul človek. Zásahy ľudí do krajiny, spôsoby hospodárenia v lesoch, na poľnohospodárskej pôde a rozsiahla urbanizácia evidentne čiastočne ovplyvnili povodňový režim, ale nie sú primárnou príčinou vzniku povodní. V tejto súvislosti je nevyhnutné zdôrazniť, že lesnatosť povodí slovenských vodných tokov je vyššia, než bola v minulosti, a príčinu súčasných povodní nemožno všeobecne hľadať v odlesňovaní.

Výrazný nárast zrážok na území Slovenskej republiky po 13-ročnom suchom období v rokoch 1981 – 1994 má priamy vplyv na zvýšený výskyt povodní od roku 1996. V rokoch 2000 – 2010 boli úhrny zrážok na Slovensku v územnom priemere takmer o 150 mm vyššie než v desaťročí 1981 – 1990. Z analýz meraných hydrologických údajov v období rokov 1993 – 2008 vyplýva, že na území SR dochádza k vyššiemu zadržiavaniu vody, pričom sa dopĺňajú podzemné vody a stúpa výpar. Pri hodnotení výskytu povodní na Slovensku počas nedávneho obdobia je nevyhnutné zobrať do úvahy skutočnosť, že v období rokov 1976 – 1995 bol na Slovensku určitý povodňový útlm, ktorého výskyt priamo súvisel so zníženou zrážkovou činnosťou.

Povodne v roku 2010

V priebehu mája a na začiatku júna 2010 postihli mnohé regióny Slovenska výdatné celoplošné zrážky. Okrem na povodne mimoriadne citlivých povodí vodných tokov Ondavy, Hornádu, Tople, prípadne Myjavy, boli počas mája 2010 zasiahnuté aj menej exponované povodia Nitry, Žitavy, Popradu a niektorých ďalších vodných tokov na juhu stredného a východného Slovenska. Fakt, že išlo o historické zrážky, potvrdzuje skutočnosť, že v takmer 400 zrážkomerných staniaciach na Slovensku boli preknané dovtedy platné rekordy mesačných úhrnov zrážok za máj, pričom v mnohých z nich sú pozorovania už od roku 1901. Hlavnou príčinou povodní v roku 2010 teda boli mimoriadne až extrémne a predovšetkým dlhotrvajúce zrážky, ktoré zasiahli opakovane rozsiahlejšie územia Slovenska, pričom v mnohých prípadoch to boli vždy tie isté regióny.

Povodne na Slovensku v období od začiatku roka do 31. augusta 2010 postihli 33 080 obyvateľov, pričom 2 ľudia zahynuli, 12 sa zranilo, evakuovaných bolo 2 524 osôb, voda zaplavila 27 521 bytových budov, z toho 26 364 rodinných domov. Povodne zaplavili územie na ploche 97 290 ha, z toho v intravilánoch 6 680 ha, poškodili 2,7 km ciest I. triedy, 47,5 km ciest II. a III. triedy. Do 31. augusta 2010 verifikované povodňové škody dosiahli výšku 336,9 mil. eur, pričom v tejto sume nie sú zahrnuté povodňové škody v sektoroch poľnohospodárskej prvovýroby, lesného hospodárstva a chovu rýb.

Indikátor výskytu povodní

Určitým indikátorom výskytu povodní na Slovensku je vyhlásenie stupňov povodňovej aktivity. V grafe je zobrazený počet vyhlásených stupňov povodňovej aktivity v období od 1. januára 2009 do 1. septembra 2010. 4. júna 2010 bolo vyhlásených 702 stupňov povodňovej aktivity a 17. mája 2010 bolo vyhlásených 363 stupňov povodňovej aktivity. To dokazuje výnimočný výskyt povodní v roku 2010.

Vyhlasovanie stupňov povodňovej aktivity v rokoch 2009 – 2010

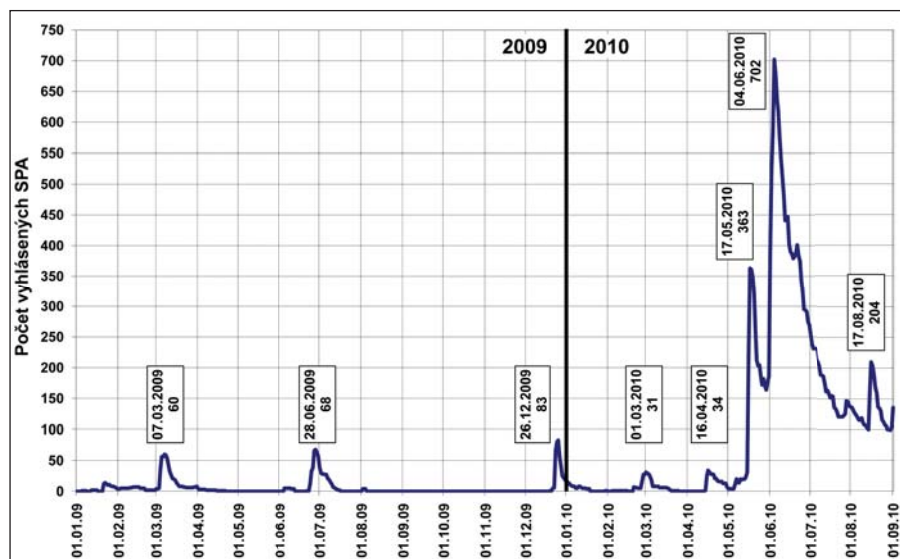

Foto: Krajský úrad životného prostredia v Košiciach

Obec Borša, 16. mája. 2010

Problémy ochrany pred povodňami

Problémom ochrany pred povodňami v Slovenskej republike, ktorý prispieva najmä k vzniku povodňových škôd, je ľahkovážnosť pri výstavbe a vykonávaní iných činností pri vodných tokoch. Už od roku 2004 zákon č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon) v znení neskorších predpisov ustanovuje inundačné územia. Podmienky pre výstavbu a iné druhy aktivít na inundačných územiach konkrétne

upravoval zákon č. 666/2004 Z. z. o ochrane pred povodňami. Napriek týmto právnym predpisom sa aj v období po nadobudnutí ich účinnosti vybuďovalo množstvo stavieb na inundačných územiach. Na Slovensku nájdeme veľa obcí, v ktorých oplotenia pozemkov siahajú takmer až ku korytám vodných tokov, sú v nich kapacitne nedostatočné, väčšinou nepovolené mosty a lávky, nehovoriac už o skládkach odpadu takmer priamo na brehoch. Ochrana pred povodňami je nielen o povinnostiach štátu, ale tiež o zodpovednom konaní samosprávnych orgánov, podnikateľov a všetkých občanov, čo ustanovuje aj zákon č. 7/2010 Z. z. o ochrane pred povodňami, napríklad v § 3 ods. 3.

Integrovaný záchranný systém

Na druhej strane je však v Slovenskej republike vybudovaný účinný systém, ktorý vykonávaním povodňových zabezpečovacích prác správcami vodných tokov a ďalšími subjektmi ustanovenými zákonom, povodňových záchranných prác Hasičským a záchranným zborom a ďalšími záchrannými zložkami integrovaného záchranného systému a orgánmi verejného zdravotníctva, dokázal predísť ohrozeniu životov a zdravia obyvateľstva a vzniku mnohých povodňových škôd. Ľudský život je nenahraditeľný a jeho hodnota je nevyčísliteľná. V Slovenskej republike, okrem veľkej tragédie v povodí Svinky v júli 1998, už dlhodobo bývajú straty životov pri povodniach ojedinelým javom, sú omnoho menšie ako v mnohých iných vyspelých štátoch. Príčinami nebýva zlyhanie pri organizácii a vykonávaní povodňových záchranných prác, ale neopatrnosť, nerozvážnosť alebo nezodpovednosť postihnutých jednotlivcov. Voda je živel, ktorý nepozná zľutovanie.

Zákon o ochrane pred povodňami

Dňom 1. februára 2010 nadobudol účinnosť zákon č. 7/2010 Z. z. o ochrane pred povodňami. Dôvodom na prijatie tohto zákona bola povinnosť Slovenskej republiky transponovať do právneho systému smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2007/60/ES z 23. októbra 2007 o hodnotení a manažmente povodňových rizík. Ochrana pred povodňami je permanentný proces, ktorý sa skladá:

1. z prevencie spočívajúcej:
 - a) v zohľadnení povodňových rizík v územnom plánovaní a vo výstavbe na bezpečných miestach,
 - b) vo vhodnom využívaní krajiny, v racionálnom hospodárení v lesoch a na poľnohospodárskej pôde,

2. z prípravy, realizácie, údržby a opráv preventívnych technických a netechnických opatrení na ochranu území pred záplavami v krajine, na urbanizovaných územiach a vodných tokoch,
3. z organizačnej, metodologickej, technickej a personálnej pripravenosti správcov vodných tokov a zložiek integrovaného záchranného systému na vykonávanie zásahov v čase nebezpečenstva povodní,
4. z účinnej reakcie na povodňovú situáciu:
 - a) nepretržitým monitorovaním meteorologickej a hydrologickej situácie, vydávaním meteorologických a hydrologických predpovedí a včasného varovania pred nebezpečenstvom povodne,
 - b) vykonávaním zásahov povodňových zabezpečovacích a povodňových záchranných prác a ďalších opatrení na ochranu ľudského zdravia, životného prostredia, kultúrneho dedičstva a hospodárskych činností pred povodňami,
5. z odstraňovania následkov povodní a poučenia z ich priebehu:
 - a) obnovením podmienok na normálny život v povodňami zasiahnutých územiach, zmierením sociálnych a ekonomických dosahov záplav na postihnuté obyvateľstvo,
 - b) analyzovaním príčin, priebehu a následkov povodní,
 - c) rozborom účinnosti preventívnych opatrení a opatrení, ktoré sa vykonávali v čase povodní,
 - d) aktualizáciou plánov manažmentu povodňových rizík a povodňových plánov.

Súčasťou povodní a varovania obyvateľov pred povodňami je aj Povodňový varovný a predpovedný systém Slovenskej republiky (POVAPSYS). Projekt POVAPSYS je zameraný na inováciu povodňových varovných a predpovedných metód, operatívnej prevádzky a potrebnej infraštruktúry.

Predpovedná povodňová služba

Úlohy predpovednej povodňovej služby v Slovenskej republike plní na základe § 14 ods. 1 zákona č. 7/2010 Z. z. o ochrane pred povodňami Slovenský hydrometeorologický ústav. Zriaďovateľom SHMÚ je Ministerstvo životného prostredia SR, ktoré SHMÚ zriadilo ako odbornú organizáciu s celoslovenskou pôsobnosťou zameranou na zabezpečovanie úloh v oblasti starostlivosti o životné prostredie, najmä:

1. monitorovania kvantitatívnych a kvalitatívnych parametrov, charakterizujúcich stav ovzdušia a vôd na území Slovenskej republiky,
2. zhromažďovania, validácie, hodnotenia, archivácie a interpretácie údajov a informácií o stave a režime ovzdušia a vôd,
3. poskytovania údajov a informácií o stave a režime ovzdušia a vôd,

Povodne si od septembra do decembra 2010 vyžiadali škody za 144 miliónov eur

Povodne napáchali od septembra do decembra minulého roka škody za takmer 144,2 milióna eur. Tie najväčšie voda spôsobila na štátnom majetku, a to vyše 93,2 milióna. Povodňové škody na majetku obcí predstavujú 36,3 milióna eur. Na majetku fyzických dosiahli viac ako 9,2 milióna, u podnikateľov sa vyšplhali na 2,5 milióna eur. Vyplýva to zo správy envirorezortu o priebehu povodní.

Vykonávanie povodňových zabezpečovacích prác si od 1. septembra do 31. decembra 2010 vyžiadalo výdavky vo výške 868 219 eur, povodňových záchranných prác v sume 1,7 milióna eur a príslušné orgány právoplatne rozhodli o peňažných náhradách vo výške 8,6 milióna eur.

Povodne boli dôsledkom dlhodobého trvania výdatných celodenných zrážok. Slovensko tak zasiahli dve povodňové vlny, a to v septembri a decembri 2010, kedy dochádzalo k postupnému stúpaniu hladín na vodných tokoch, ako aj k ich vyliatiu s ničivými účinkami najmä v Nitrianskom, Žilinskom, Prešovskom a Košickom kraji.

(TASR)

4. štúdia a popisu dejov v atmosfére a hydrosfére.

V SHMÚ zabezpečuje výkon predpovednej povodňovej služby odbor hydrologických predpovedí a výstrah v spolupráci s odborom meteorologických predpovedí a výstrah, ktoré sú organizačnými jednotkami Centra predpovedí a výstrah.

Základný právny rámec pre výkon predpovednej povodňovej služby vytvára zákon č. 201/2009 Z. z. o štátnej hydrologickej službe a štátnej meteorologickej službe, ktorý ustanovuje povinnosti SHMÚ:

1. pri výkone štátnej meteorologickej služby podľa § 5 ods. 2 písm. i) vydávanie predpovedí počasia a meteorologických výstrah na nebezpečné poveternostné javy,
2. pri výkone štátnej hydrologickej služby podľa § 4 ods. 3 informovanie o aktuálnych a očakávaných vodných stavoch a prietokoch vo vybraných objektoch štátnej hydrologickej siete a neodkladné informovanie o nebezpečenstve povodne, vzniku povodňovej situácie a jej ďalšom vývoji, o hydrometeorologických podmienkach ovplyvňujúcich vznik a vývoj povodne.

Ing. Zuzana Ryšavá

Ministerstvo životného prostredia SR, sekcia vôd

Svetový deň vody aj o protipovodňových opatreniach

O dôležitosti vody a jej význame v mestách diskutovali 22. marca 2011 za prítomnosti predsedníčky vlády Ivety Radičovej a ministra životného prostredia Józsefa Nagya odborníci na problematiku vody. Pozvanie prijalo bežmála 200 vodohospodárov z celého Slovenska. V poradi už 16. celoslovenská odborná konferencia v oblasti vodného hospodárstva pripadla na deň, ktorý bol OSN vyhlásený za Svetový deň vody. Voda pre mestá: reakcia miest na výzvy je kľúčovou témou týchto dní.

Minimálne šesť miliónov metrov kubických vodozádržných prvkov má vytvoriť prvý realizačný projekt Programu revitalizácie krajiny a integrovaného manažmentu povodí SR pre tento rok, ktorý podporila vláda Ivety Radičovej

Minister životného prostredia sa v príhovore účastníkom konferencie sústreďil predovšetkým na opatrenia v protipovodňovej ochrane Slovenska: „Čo sa týka klasických protipovodňových opatrení, pripravili sme analýzu fungovania a najmä zefektívnenia vodohospodárskych podnikov, ktorú predložím aj vláde. Cieľom je poskytnúť čo najviac výkonov nielen pri udržiavaní, ale aj vo výstavbe nových pro-

tipovodňových diel z prostriedkov, ktoré sú podnikom k dispozícii. Zároveň cítim ako dôležité zabezpečiť garanciu včasného a účinného zásahu pri bezprostrednom ohrození povodňami. Situácia z roku 2010 sa nesmie zopakovať,“ povedal minister J. Nagy: „Na môj pokyn sa preveril aj operatívny dispečing a varovný mechanizmus medzi regionálnymi správami protipovodňovej ochrany SVP a pracoviskami SHMÚ.“ Ďalej minister zdôraznil, že v najbližšom čase rezort čakajú dôležité úlohy v oblasti vodného hospodárstva. Základom novej vodnej politiky na Slovensku je Vodný plán SR, ktorý pochádza z dielne rezortu životného prostredia a jeho naplnenie je výzvou nasledujúceho obdobia. „O vás, vodohospodároch, je známe, že sa u vás stretáva technická zručnosť s ekologickým a dlhodobým myslením,“ povedal na záver konferencie minister.

Mnoho aktivít a podujatí pri príležitosti Svetového dňa vody pripravili pre širokú verejnosť aj rezortné organizácie Ministerstva životného prostredia SR. Ich zoznam je zverejnený na: <http://www.minzp.sk/files/aktivitysvetovydenvody.pdf>.

V roku 1992 vyhlásilo valné zhromaždenie OSN deň 22. marec za Svetový deň vody. Téma podujatia sa každoročne mení. Svetový deň vody je kľúčovým pre zameranie pozornosti na identifikáciu problémov týkajúcich sa zásobovania pitnou vodou, zvýšenie povedomia verejnosti o dôležitosti zachovania a ochrany zdrojov pitnej vody, zvýšenie účasti a spolupráce vlád, medzinárodných agentúr, mimovládnych organizácií a súkromného sektora na organizácii osláv Svetového dňa vody. 22. marec je teda jedinečnou príležitosťou pripomenúť všetkým mimoriadnu dôležitosť vody pre zachovanie životného prostredia a pre rozvoj ľudskej spoločnosti.

Zdroj: MŽP SR